

АНОТАЦІЯ

Тарасенко Н. О. Хорова творчість Арво Пярта: виконавський аспект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття творчого ступеня доктора мистецтв за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). – Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2024.

Зміст анотації. Творчість видатного естонського композитора Арво Пярта посідає чільне місце серед репертуарних вподобань музикантів різних країн світу. Стилль Арво Пярта є одним з найбільш системних і логічних явищ сучасної музики. Слово і число – засадничі компоненти його стиллю, які організують всі елементи музичної тканини. Нерідко твори А. Пярта (незалежно від їх жанру та виконавського складу) є строгими алгоритмічними композиціями, кожен елемент тексту яких обґрунтований раціональними засадами. При цьому музична мова композитора не виглядає штучною, їй властива органічна пластика мелодичних ліній, опора на традиційні звукові моделі, впізнавані слухом.

Еволюція індивідуального композиторського стиллю, який зародився в середині 70-х років попереднього століття і продовжує, попри зміни, залишатися актуальним для творчості А. Пярта, не досліджувалася в українському музикознавстві як спеціальна проблема. Крім того, бракує дослідження, в якому б фокус наукової уваги був сконцентрований на хорovій творчості Арво Пярта, специфіці роботи композитора зі словом. Це зумовлює **актуальність** та **новизну дослідження**. Виконавські проєкції зазначеної наукової проблематики є узагальненням власного досвіду виконання творів Арво Пярта, систематизацією вимог, які, попри удавану простоту, висуває музика естонського композитора до виконавців.

Мета дослідження має теоретичну і практичну складові: в *теоретичному* плані метою дослідження є систематизація відомостей про стабільні та мобільні елементи техніки композиції *tintinnabuli*, а також специфіку її використання у вокально-хорових творах; в *практичному* плані мета дослідження полягає в обґрунтуванні інтерпретаційних версій вокально-хорових творів А. Пярта та узагальненні інтерпретаційної стратегії диригента щодо виконання сучасних композицій.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українському музикознавстві узагальнено особливості композиційної техніки *tintinnabuli* в умовах вокально-хорових творів, описано алгоритм виконавський дій диригента-хормейстера щодо творів Арво Пярта, в науковий обіг введено ряд творів композитора, які аналізуються з музикознавчих і виконавських позицій.

Встановлено, що в основі свідомого виконання вокально-хорових творів Арво Пярта лежить розуміння *залежності між структурно-семантичною природою словесного тексту та вибором композиторських і виконавських засобів*.

На основі аналізу вокально-хорових та інструментальних творів Арво Пярта 1970-х – 2000-х років простежено динаміку розвитку композиційної техніки *tintinnabuli* А. Пярта. Уточнено, що стабільні риси композиційної техніки в умовах взаємодії зі словесним текстом зазнають певних змін. Якщо логіка музичних подій в інструментальних творах визначається числовими рядами, створеними на основі арифметичних прогресій, то в творах з текстом вона регулюється структурою слова, кількістю складів в ньому, місцем наголосу.

На основі аналізу диригентського досвіду Пола Хільєра та кореляції його з власним досвідом виконання творів Арво Пярта описано інтерпретаційну стратегію диригента щодо сучасних музичних творів. Крокami інтерпретаційної стратегії вважаються: 1) творча інтенція – образ, який є ідеальним уявленням про те, як повинен звучати той чи інший твір; 2) віднайдення «корисного бекграунду» – опор і орієнтирів у музичному досвіді, які були б співзвучними звуковому образу твору; 3) конкретизація слухових уявлень у виконавських засобах та узгодження їх з наявними ресурсами.

Обґрунтовано інтерпретаційні версії трьох творів Арво Пярта – «*Missa syllabica*», «*Sieben Magnificat-Antiphonen*» та «*O Holy Father Nicholas*». Зазначені твори, що виконувалися в рамках творчого проєкту, дозволили переконатися у вірності тези про нерозривність теоретичного і практичного підходу у виконанні творів нової музики.

Робота складається зі вступу, двох розділів основної частини дослідження, висновків, додатків та переліку літератури (75 позиція, з яких 24 – джерела англійською, польською та німецькою мовами).

Ключові слова: техніка tintinnabuli, алгоритмічна композиція, слово і музика, вокально-хорова творчість Арво Пярта, диригентська стратегія, інтерпретація хорового твору, сучасна хорова музика, хорове виконавство.

ABSTRACT

Tarasenko N.O. Choral Compositions of Arvo Pärt: A Performance Perspective – Qualification Academic Work, Handwritten.

Scientific rationale of an art project initiated to acquire an academic degree of the Doctor of Arts under the Specialty 025 “Musical Art” (Knowledge Area 02 “Culture and Art”). – Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Kyiv, 2024.

Contents. The creativity of the eminent Estonian composer Arvo Pärt holds a prominent place among the repertoire preferences of musicians from various countries around the world. Arvo Pärt’s style is one of the most systematic and logical phenomena in contemporary music. Word and number are fundamental components that organize all elements of the musical texture. Frequently, Pärt's works (regardless of their genre or instrumentation) are strict algorithmic compositions, where each element of the text is justified by rational principles. Despite this, the composer’s musical language does not appear artificial; it possesses an organic fluidity of melodic lines, reliance on traditional sound models that are recognizable to the ear. The evolution of Pärt’s individual compositional style, which emerged in the mid-1970s and continues to remain relevant to his work despite changes, has not been explored in Ukrainian musicology as a specific issue. Furthermore, there is a lack of research focused specifically on Arvo Pärt’s choral works and the composer’s approach to text. This highlights the *relevance* and *novelty* of the study. The performance-related aspects of this scientific problem include a synthesis of personal experience in performing Arvo Pärt’s works and a systematization of the requirements for performers, which, despite the apparent simplicity, are imposed by the Estonian composer’s music.

The objectives of the research encompass both theoretical and practical components. Theoretically, the aim is to systematize information about the stable and mobile elements of the tintinnabuli compositional technique, as well as its specific application in vocal-choral works. Practically, the research seeks to substantiate interpretative versions of Arvo Pärt's vocal-choral compositions and

to generalize the interpretative strategies employed by conductors in the performance of contemporary compositions.

The scientific novelty of the research lies in the fact that, for the first time in Ukrainian musicology, the characteristics of the tintinnabuli compositional technique have been synthesized within the context of vocal-choral works. The research describes the algorithm of the conductor-choirmaster's interpretative actions concerning Arvo Pärt's works and introduces several of the composer's pieces into scholarly discourse, analyzing them from both musicological and performance perspectives.

It has been established that the conscious performance of Arvo Pärt's vocal-choral works is based on an understanding of the relationship between the structural-semantic nature of the verbal text and the choice of compositional and performative means.

Through the analysis of Arvo Pärt's vocal-choral and instrumental works from the 1970s to the 2000s, the study traces the dynamics of the development of Pärt's tintinnabuli compositional technique. It is specified that stable features of the compositional technique undergo certain modifications when interacting with the verbal text. While the logic of musical events in instrumental works is determined by numerical sequences based on arithmetic progressions, in text-based works it is regulated by the structure of the words, the number of syllables, and the placement of accents.

Based on the analysis of the conducting experience of Paul Hillier and its correlation with the author's own experience of performing Arvo Pärt's works, the research describes the interpretative strategy of conductors concerning contemporary musical compositions. The steps of this interpretative strategy are: 1) creative intention—a conceptual ideal of how a particular work should sound; 2) finding the “useful background”—supports and guidelines in the musical experience that align with the sound image of the work; 3) concretizing auditory conceptions into performative means and aligning them with available resources. Interpretative versions of three of Arvo Pärt's works – “Missa Syllabica,” “Sieben Magnificat-Antiphonen,” and “O Holy Father Nicholas”—are substantiated. These works, performed as part of a creative project, confirmed the validity of the thesis regarding the inseparable nature of theoretical and practical approaches in the performance of new music.

The paper consists of the introduction, two sections of the major part of the research, conclusions, annexes and references (75 sources, with 24 of them being in English, Polish, and German).

Keywords: Fundamental principles of the tintinnabuli technique, algorithmic composition, word and music, Arvo Pärt's vocal and choral works, conducting strategy, choral work interpretation, contemporary choral music, performance ensemble.

Список опублікованих праць за темою роботи

1. Гоменюк С. Г., Тарасенко Н. О. Особливості раннього стилю tintinnabuli Арво Пярта: взаємодія слова і числа // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2023. Вип. 137. С. 95–109. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2023.137.294668>
2. Тарасенко Н. О. «Sieben Magnificat-Antiphonen» Арво Пярта: переосмислення традиції // Аспекти історичного музикознавства Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського. 2024. Вип.: XXXV (35). Ст. 198-224. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum2-3511>
3. Тарасенко Н. О. Пол Хільер як інтерпретатор творів Арво Пярта: реконструкція стратегії диригента // Актуальні питання гуманітарних наук Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Я. Франка. 2024. Вип.: 76, том 2. Ст. 80-86. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-2-14>

Інформація про апробацію результатів дослідження

Кваліфікаційну наукову працю обговорено на засіданнях кафедри хорового диригування та теорії музики НМАУ ім. П. Чайковського. Матеріали дослідження викладені в доповідях на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Презентовано творчий мистецький проєкт на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва. Теми доповідей і назва творчого мистецького проєкту:

1. Тарасенко Н. О. Слово і число як композиційні чинники в «Summa» Арво Пярта: погляд диригента: доповідь. XXVI всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття» / Одеська національна музична академія ім. А. В. Нежданової (8-9 грудня 2022 року, Одеса). Одеса, 2022.

2. Тарасенко Н. О. «Адамів Плач» Арво Пярта: питання виконавського прочитання: доповідь. XXVII всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «ДНІ НАУКИ» / Одеська національна музична академія ім. А. В. Нежданової (28-29 квітня 2023 року, Одеса). Одеса, 2023.
3. Тарасенко Н. О. Арво Пярт і Україна: доповідь. VII міжнародна науково-практична конференція «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях» / Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського (2-4 листопада 2023 року, Київ). Київ, 2023.
4. Тарасенко Н. О. Пол Хільер як інтерпретатор творів Арво Пярта: реконструкція стратегії диригента: доповідь. Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна музика від акустики до електроакустики: теорія та практика» / Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського (26-27 квітня 2024 року, Київ). Київ, 2024.
5. Тарасенко Н. О. Творчий мистецький проєкт «Хорова творчість Арво Пярта: виконавський аспект» на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтв (28 травня, 2024 року). Київ, Національний заповідник «Києво-Печерська лавра», Трапезний храм прпп. Антонія та Феодосія Печерських. За участі камерного хору «SINE NOMINE» (художній керівник – Назарій Тарасенко), Liatoshynski capella: оркестр (головний диригент народний артист України – Богдан Пліш) було виконано чотири твори А. Пярта: «Missa syllabica», «Sieben Magnificat-Antiphonen», «O Holy Father Nicholas» (прем'єра в Україні) та «Berliner Messe».